

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

№6(1)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 284 sahifa,
1-iyun, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapijanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyuu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – “Yangi O'zbekiston” va “Pravda Vostoka” gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (PhD)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: “Tadbirkor va ishbilarmon” MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers “Yangi O'zbekiston” and “Pravda Vostoka”, Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

“Maktabgacha va maktab ta'limi” jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta'limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo'yicha
ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Milliy xarakter tushunchasining pedagogik va aksiologik talqini.....	10
Usmonova Muattar Bahadirjonovna	
Maktabgacha yoshdagi bolalarning o'zini o'zi anglashida muloqotning o'rni	14
Yaxshiboyeva Zuhra, Pardayeva Munisa	
Maktabgacha ta'lim tizimida sog'lom turmush tarzi ko'nikmalarini shakllantirishning zamonaviy usullari	17
Dilsora Shodmonova	
Педагогические предпосылки развития билингвизма у детей в дошкольных образовательных учреждениях	24
Истамова Нигора Азимжановна	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida neyrogimnastika texnologiyalaridan foydalanishning pedagogik asoslari.....	29
Saidova Nigora Olimovna, G'ulomova Shaxnoza Abdusalom qizi	
Jismoniy tarbiya va sport: iqtidorli yoshlarni tanlash, saralash va ularni maqsadli tayyorlashning zamonaviy yo'llari.....	32
Muxamedjanov Shovkat Muxrumovich	
Yoshlar ma'naviy-axloqiy tarbiyasida tarixiy xotira, milliy meros va qadriyatlardan foydalanishning pedagogik asoslari.....	36
Nomozov Muhammadyusuf Meyliqul o'g'li	
Sport tashkilotlarida rahbarlik qilish va boshqarish.....	40
Artikov Xayrulla Baxtiyarovich	
Formation and Development Stages of Terminology as a Scientific Discipline	44
Lola Mannobova	
Lexicographic Features of Onomastic Units in English and Uzbek Dictionaries	48
Berdiyeva Mashhura Tulqin qizi	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining qobiliyat, qiziqish va o'rganish usullarini hisobga olgan pedagogik metodlar va dars rejaları	51
Abdullaeva Gulmira, Egamberganova Yorqinoy Ollobergan qizi	
Disputning ingliz romanlaridagi pragmatik va lingvokulturologik ko'rinishlari	55
Abdumalikova Diyoraxon Rafiqjon qizi	
O'yin texnologiyalarining aqliy rivojlanishida muammolari bo'lgan bolalar ijtimoiy ko'nikmalarini rivojlantirishdagi o'rni	59
Abdunazarov Abdumutal Olimovich	
Auditoriyada va auditoriyadan tashqari jarayonda talabalar ijtimoiylashuvini rivojlantirish mexanizmlari	64
Alimova Gulrux Farhod qizi	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda kreativ fikrlashni rivojlantirishda interaktiv o'yin texnologiyalarining pedagogik imkoniyatlari	70
Axtamova Mohinur O'tkir qizi	
Oilaviy zo'ravonlikka uchragan ayollarni qo'llab-quvvatlashda mahalla va ijtimoiy xizmatlarning o'rni	74
Dumarova Gulfira Kozimbekovna, To'liqinova Muxlisaxon Jamshid qizi	
O'zbek milliy romanchiligida tarixiy haqiqat va badiiy talqin (Xayriddin Sultonning "Yaldo kechasi" romani misolida)	78
G'aybulloyeva Parvina Samandar qizi	
Aqli zaif bolalarda kommunikativ faoliyatning ontogeneza shakllanishi	82
Hamraqulova Durdona Dilshod qizi	
Neuroeducation va Phygital Learning asosida boshlang'ich sinf o'quvchilarining kognitiv faolligini rivojlantirish metodikasi	87
Hikmatova Yulduz Nuritdinovna	

Autizm spektri buzilgan bolalarning ijtimoiy-pedagogik moslashuvining nazariy asoslari	91
<i>Shodmanxojiyeva Iroda Ne'matulla qizi</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda nutq rivojlanishini qo'llab-quvvatlashda o'yin texnikalarining roli	95
<i>Jamolova Farida Fatillo qizi</i>	
Ta'lim qardosh tillarga yo'naltirilgan mtt direktorining boshqaruv kompetentligini rivojlantirish mexanizmlari (Qoraqalpog'iston Respublikasi misolida)	98
<i>Jumagulova Gulziya Madiyarovna</i>	
Oliy ta'limda talabalarning raqamli taqdimot va ommaviy nutq ko'nikmalarini axborot texnologiyalari vositasida takomillashtirish	103
<i>Junaydullayev Oxunjon Kaxorjon o'g'li</i>	
Boshlang'ich sinf ona tili darslarida o'yin texnologiyalari orqali nutq malakalarini rivojlantirish	107
<i>Maqsuda Maxsudovna Murodova</i>	
O'zbek tilida "nur" so'zining ko'chma ma'nolari	113
<i>Maxbuba Axatova</i>	
Bo'lajak tarbiya fani o'qituvchilarini kasbiy tayyorlashda raqamli texnologiyalar va interfaol metodlardan foydalanishning o'ziga xos xususiyatlari	116
<i>Misirova Nodira Tovbayevna, Nosirova Dilfuza Sa'dullayevna</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining ingliz tilida og'zaki nutqini shakllantirishdagi qiyinchiliklar	120
<i>Nabiyeva Xilola Abdulmuratovna</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarning ma'naviy-ma'rifiy qiyofasini shakllantirishning o'ziga xos xususiyatlari... ..	123
<i>Niyozova Maftuna Normaxmat qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida "Tarbiya" fanini tabiiy fanlar bilan integratsiyalash asosida ekologik tafakkurni shakllantirish.....	126
<i>Norbo'tayeva Iroda Yunusovna</i>	
Suzish vositalari yordamida talabalarning qo'l va oyoq mushaklarini rivojlantirish metodikasi	130
<i>Nosirov Sardor To'lqinjon o'g'li</i>	
Bo'lajak pedagoglarning metakognitiv kompetensiyasini rivojlantirishning didaktik imkoniyatlari	134
<i>Nosirova Ra'no Xamidovna</i>	
Dual ta'limda oliy ta'lim va maktabgacha ta'lim tashkilotlari o'rtasidagi hamkorlikning mazmuni.....	137
<i>Qoraboyeva Zohidaxon To'lanboyevna, Tursunbayeva Sevara Abdullo qizi</i>	
Maktabgacha ta'lim yoshidagi bolalar nutqida noverbal vositalarning roli	142
<i>Qurbanova Surayyo Tuynazar qizi, Maqsudboyeva Dilbar Olimjon qizi</i>	
Texnologiya fanini o'qitishda integrativ yondashuvning pedagogik zarurati va nazariy asoslari	146
<i>Qurbonmurotov Eldor Abdusaidovich</i>	
O'zbekistonning zamonaviy ta'lim muhitida o'zbek-rus bilingvizmi sharoitida o'quvchilar nutqining psixolingvistik xususiyatlari.....	149
<i>Qurdasheva Bonu Bexzod qizi</i>	
Xorij olimlari tadqiqotlarida prosotsial xulq-atvor namoyon bo'lishining o'rganilishi	153
<i>Rahimova Sarvinov Odilboy qizi</i>	
Musiqqa fanlarini o'qitishda inquire-based learning texnologiyasidan foydalanish metodlari.....	157
<i>Raximova Dilbar Rizakulovna</i>	
Maktab rahbarining qaror qabul qilish uslubi pedagogik jamoa ijtimoiy faolligini rivojlantirish omili sifatida..	161
<i>Raximova Maryam O'tkir qizi</i>	
Yosh sportchilarda yurak-qon tomir tizimining morfofunksional adaptatsiyasi va sportchi yuragi fenomeni..	173
<i>Alimova Nasiba Adxamovna</i>	
Mintaqaviy iqtisodiyotda turizm klasterlarini rivojlantirishning zamonaviy yo'nalishlari.....	179
<i>Kurbonova Kamola Ilxomovna</i>	
Nutq madaniyati va notiqlik san'ati	183
<i>Mamadaliyeva Lola Shailyasovna</i>	
Molekulyar fizikada klasster yondashuvi asosida masalalar yechish samaradorligini oshirish	188
<i>Mirzamuratov Baxodir Fayzullayevich</i>	
Oliy o'quv yurtlari, sport tashkilotlari va sport marketingi tashkilotlari o'rtasidagi hamkorlikning zarurati.....	192
<i>Samatov Javlonbek Abdukayumovich</i>	

Boshlang'ich sinf o'quvchilarini texnologiya darslarida turli materialdan amaliy ishlarni tashkil qilish metodikasi	195
<i>Sanakulov Xamrakul Rizakulovich, O'roqova Nigina Botirjon qizi, Xoliqulova Ozoda Shuxratovna</i>	
Modern Teaching Methods in English Language Learning.....	199
<i>Sarvinoz Abdulhakimova</i>	
Erkin Vohidov ijodining o'rganilishi	202
<i>Shahnoza Muhammadiyeva</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida nutqiy faoliyatni rivojlantirishning ilmiy-nazariy asoslari	205
<i>Shopulatova Nasiba Umirovna</i>	
Yuqori intensivlikdagi atsiklik yuklamalar ta'sirida futbolchilar organizmi funksional holatining yoshga oid xususiyatlari.....	208
<i>Shukurova Sayyora Sa'dullaevna, Kadirov Abdurashid</i>	
Talabalarda badiiy did va estetik tarbiyasini rivojlantirish pedagogik muammo sifatida	211
<i>Temirov Murodjon Anvarovich</i>	
The Role of Authentic Materials in Teaching English for Specific Purposes: Implications for Tourism Students.....	215
<i>Toshmamatova Marjona Olimjon kizi</i>	
Neyrokognitiv rivojlanish va bolalarning maktabga psixologik tayyorgarligi o'rtasidagi bog'liqlik	220
<i>Toshpo'latova Mahina Farxod qizi</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarda terminologik tafakkurni rivojlantirishning nazariy asoslari	224
<i>Umaraliyeva Shahlo Sayfullo qizi</i>	
Artistic Pedagogy as a Basis for Developing Spiritual-Communicative Culture in Student Youth: Pedagogical Foundations	228
<i>Umarova Malika Khisabidinovna, Orifjonova Kamolabonu Kozimbek qizi</i>	
Pragmatic Competence and Cultural Adaptation in EFL Contexts: Challenges and Pedagogical Implications.....	232
<i>Veronica Khatamova</i>	
Ta'lim tojik tilida olib boriladigan maktablarda morfologiya o'qitish muammosi	236
<i>Xojiyeva Iroda Zokirjon qizi</i>	
Innovatsion yondashuv asosida "Maktabgacha yoshdagi bolalarni tabiat bilan tanishtirish" modulini o'qitish metodikasi muammo sifatida	240
<i>Zaxro Yo'ldashovna Shanasirova</i>	
Interaktiv topshiriqlar orqali boshlang'ich sinf o'quvchilarining chet tiliga bo'lgan qiziqishlarini individuallashtirish	246
<i>Nishonova Gulchehra Ravshanjon qizi</i>	
The Role of Project-Based Learning and Artificial Intelligence Technologies in Enhancing Foreign Language Students' Academic Achievement and Motivation.....	250
<i>Olimov Sh. Sh., Zaripov K. Ya.</i>	
Mechanisms for Assessing Academic Achievements in the Finnish Education System and the Possibility of their Adaptation In Schools In Uzbekistan	254
<i>Saytbekova Svetlana Saylaubaevna</i>	
Maktabgacha ta'limda bolalar bilan innovatsion texnologiyalar yordamida ekologik omillarni singdirish	257
<i>Xoldorova Mashxura G'ulomovna</i>	
Finlyandiya ta'lim tizimida o'quvchilarning o'zlashtirishini baholash mexanizmlari va ularni O'zbekiston maktablarida qo'llash istiqbollari.....	260
<i>Xudaybergenova Zuxra Isakovna</i>	
Jadidchilik harakati va uning pedagogik-ijtimoiy mohiyati hamda tamoyillari	263
<i>Yusupov Ma'mur Ma'rufovich</i>	
Проблемы нравственного воспитания личности в произведениях В. Распутина.....	269
<i>Рахимова Шахзода Равшановна</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida matematik kompetensiyalarni shakllantirishning pedagogik omillari	273
<i>Imamova Nasiba Xurramovna</i>	

Bo'lajak biologiya o'qituvchilarida tolerantlik madaniyatini rivojlantirishning pedagogik asoslari	276
Xidirov Faxriddin Fozilovich	
Транслингвальные практики русскоязычных мигрантов в условиях многоязычной среды	280
Рахмонова Нилуфар Уткир кизи	

BO'LAJAK O'QITUVCHILARDA TERMINOLOGIK TAFAKKURNI RIVOJLANTIRISHNING NAZARIY ASOSLARI

Umaraliyeva Shahlo Sayfullo qizi

Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti
"Boshlang'ich ta'lim metodikasi" kafedrası o'qituvchisi

Annotatsiya: Mazkur maqolada bo'lajak o'qituvchilarda terminologik tafakkurni rivojlantirishning nazariy asoslari tahlil qilinadi. Pedagogik terminologiya, lingvokognitiv yondashuv, kasbiy kompetensiya hamda ta'lim jarayonida terminlarni o'zlashtirish mexanizmlari ilmiy manbalar asosida yoritilgan. Shuningdek, terminologik savodxonlikni shakllantirishning didaktik imkoniyatlari va zamonaviy pedagogik texnologiyalar bilan integratsiyasi ochib berilgan. Tadqiqotda bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy nutqi va tafakkurini rivojlantirishda terminologik kompetensiyaning muhim o'rni asoslangan.

Kalit so'zlar: terminologik tafakkur, lingvokognitiv yondashuv, pedagogik terminologiya, kasbiy kompetensiya, terminologik savodxonlik, pedagogik texnologiya, didaktik integratsiya.

Abstract: This article analyzes the theoretical foundations of developing terminological thinking in future teachers. Based on scientific sources, the study highlights pedagogical terminology, linguocognitive approaches, professional competence, and the mechanisms of mastering terms in the educational process. It also reveals the didactic possibilities of forming terminological literacy and its integration with modern pedagogical technologies. The research substantiates the important role of terminological competence in developing the professional speech and thinking skills of future teachers.

Key words: terminological thinking, linguocognitive approach, pedagogical terminology, professional competence, terminological literacy, pedagogical technology, didactic integration.

Аннотация: В данной статье анализируются теоретические основы развития терминологического мышления у будущих учителей. На основе научных источников освещены педагогическая терминология, лингвокогнитивный подход, профессиональная компетентность, а также механизмы усвоения терминов в образовательном процессе. Кроме того, раскрываются дидактические возможности формирования терминологической грамотности и её интеграции с современными педагогическими технологиями. В исследовании обоснована важная роль терминологической компетентности в развитии профессиональной речи и мышления будущих учителей.

Ключевые слова: терминологическое мышление, лингвокогнитивный подход, педагогическая терминология, профессиональная компетентность, терминологическая грамотность, педагогическая технология, дидактическая интеграция.

KIRISH

Bugungi globallashuv va raqamli transformatsiya sharoitida ta'lim tizimida qo'llanilayotgan pedagogik terminlar soni va mazmuni tobora kengayib bormoqda. Zamonaviy pedagogik jarayonlarda "kompetensiya", "integrativ yondashuv", "raqamli pedagogika", ТРАСК "Technological Pedagogical Content Knowledge", "inklyuziv ta'lim" kabi terminlarning faol qo'llanilishi bo'lajak o'qituvchilardan terminologik tafakkur va terminologik savodxonlikni talab etmoqda. Shu sababli pedagogik terminlarni anglash, ularni kasbiy faoliyatda to'g'ri qo'llash hamda terminologik birliklar asosida ilmiy-pedagogik fikrlashni shakllantirish bugungi pedagogika oldidagi muhim vazifalardan biri hisoblanadi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Ilmiy adabiyotlarda terminologiya masalalari Begmatov E., Azimov E.G., Islomov I. kabi olimlar tomonidan lingvistik va semantik jihatdan tadqiq etilgan. Pedagogik kompetensiya va zamonaviy ta'lim texnologiyalariga oid masalalar esa Konovalova Y.A., Begmatov E., Allamuratov G'.A. hamda boshqa tadqiqotchilar ishlarida yoritilgan. Biroq bo'lajak o'qituvchilarda terminologik tafakkurni rivojlantirishning nazariy asoslari, ayniqsa lingvokognitiv yondashuv asosida o'rganilishi etarli darajada tadqiq qilinmagan.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Terminologik tafakkur pedagogik faoliyatning muhim tarkibiy qismi bo'lib, u o'qituvchining kasbiy nutqi, ilmiy dunyoqarashi va metodik tayyorgarligini belgilaydi. Shu nuqtai nazardan, bo'lajak o'qituvchilarda pedagogik terminlarni ongli ravishda o'zlashtirish, ularni tahlil qilish va amaliy faoliyatda qo'llash ko'nikmalarini rivojlantirish dolzarb ilmiy-pedagogik muammo sifatida ahamiyat kasb etadi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Zamonaviy ta'lim tizimining rivojlanishi pedagogik faoliyatni ilmiy terminologiya bilan chambarchas bog'liq holda tashkil etishni talab etmoqda. Ayniqsa, bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy tayyorgarligida pedagogik terminlarni anglash, ularni to'g'ri qo'llash hamda terminologik tafakkurni shakllantirish muhim ahamiyat kasb etadi. Chunki pedagogik faoliyat jarayonida o'qituvchi nafaqat bilim beruvchi subyekt, balki ilmiy-pedagogik tushunchalarni to'g'ri talqin qiluvchi mutaxassis sifatida ham namoyon bo'ladi. Shu sababli terminologik tafakkur bo'lajak pedagogning kasbiy kompetentligini belgilovchi asosiy omillardan biri hisoblanadi.

Ilmiy manbalar tahlili shuni ko'rsatadiki, terminologiya masalalari tilshunoslik, pedagogika va psixologiya fanlari kesishgan nuqtada o'rganilgan.

Xususan, Begmatov E., Islomov I. kabi olimlar o'zbek terminologiyasining shakllanishi, rivojlanishi va leksik-semantik xususiyatlarini tadqiq qilganlar. Ushbu tadqiqotlarda terminlarning ilmiy tafakkur va kasbiy kommunikatsiyadagi o'rni alohida ta'kidlanadi.

Ayniqsa, E.G.Azimov tomonidan yaratilgan "Tilshunoslik terminlarining izohli lug'ati" pedagogik va lingvistik terminlarning mazmun-mohiyatini izohlashda muhim manba bo'lib xizmat qiladi.

Islomov I. esa o'zbek terminologiyasining tizimli xususiyatlari, genezisi va leksikografik jihatlarini tahlil qilib, terminlarning ilmiy tafakkurdagi rolini asoslab bergan.

Pedagogik terminologiya bugungi kunda faqat lingvistik birlik sifatida emas, balki ta'lim jarayonining muhim didaktik vositasi sifatida ham qaralmoqda. "Kompetensiya", "metod", "integratsiya", "interfaol yondashuv", "kreativ fikrlash", "raqamli pedagogika" kabi terminlar zamonaviy pedagogik diskursning faol birliklariga aylangan. Mazkur terminlarning mazmunini chuqur anglamasdan turib, bo'lajak o'qituvchining pedagogik faoliyatni samarali tashkil etishi qiyinlashadi. Shu sababli terminologik tafakkur o'qituvchining kasbiy fikrlashi va ilmiy dunyoqarashini shakllantiruvchi omil sifatida namoyon bo'ladi.

Lingvokognitiv yondashuv terminologik tafakkurni rivojlantirishning samarali metodologik asoslaridan biri hisoblanadi. Ushbu yondashuvga ko'ra, terminlar inson tafakkurida muayyan bilim, tushuncha va tajriba bilan bog'liq holda shakllanadi.

Leontyev A.N. til va tafakkur o'rtasidagi uzviy bog'liqlikni asoslab, til birliklari insonning kognitiv faoliyati bilan chambarchas aloqador ekanligini ta'kidlaydi. Bu esa pedagogik terminlarni o'rganishda nafaqat lingvistik, balki psixologik va didaktik omillarni ham hisobga olish zarurligini ko'rsatadi.

Bo'lajak o'qituvchilarda terminologik tafakkurni rivojlantirish jarayonida kompetensiyaviy yondashuv muhim ahamiyatga ega.

Zimnyaya I.A., Moore A., Yuldashev S.K. va boshqa tadqiqotchilar kompetensiyani bilim, ko'nikma va amaliy tajribaning integrativ tizimi sifatida talqin qiladilar. Shu nuqtai nazardan, terminologik kompetensiya ham bo'lajak pedagogning nazariy bilimlari, kasbiy nutqi va pedagogik faoliyatdagi amaliy ko'nikmalarining uyg'unlashuvi asosida shakllanadi. Terminologik kompetensiya rivojlangan talaba pedagogik matnlarni to'g'ri tahlil qila oladi, ilmiy terminlardan o'rinni foydalanadi hamda kasbiy kommunikatsiyada samarali ishtirok etadi.

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, bugungi pedagogik oliy ta'lim tizimida terminologik tafakkurni rivojlantirishga yetarli darajada e'tibor qaratilmayapti. Ko'plab talabalarda pedagogik terminlarning mazmunini yuzaki anglash, ularni noto'g'ri qo'llash yoki terminologik chalkashliklarga yo'l qo'yish holatlari uchramoqda. Bu esa bo'lajak o'qituvchilarning ilmiy-pedagogik nutqiga va kasbiy faoliyatiga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Ayniqsa, xorijiy tillardan kirib kelayotgan yangi pedagogik terminlarning ko'payishi terminologik savodxonlikni shakllantirish masalasini yanada dolzarblashtirmoqda.

Mishra P. va Koehler M.J. tomonidan ishlab chiqilgan TPACK "Technological Pedagogical Content Knowledge" modeli terminologik tafakkurni rivojlantirishda zamonaviy pedagogik texnologiyalarni qo'llash imkoniyatlarini kengaytiradi. Ushbu model pedagogik bilim, texnologik bilim va fan mazmunining integratsiyasiga asoslanadi. TPACK "Technological Pedagogical Content Knowledge" asosida tashkil etilgan ta'lim jarayonida bo'lajak o'qituvchilar terminlarni nafaqat nazariy jihatdan, balki amaliy faoliyat jarayonida ham o'zlashtiradilar. Bu esa terminologik birliklarning uzoq muddatli xotirada saqlanishi va amaliy qo'llanilishini ta'minlaydi.

Shuningdek, raqamli texnologiyalar va sun'iy intellekt vositalaridan foydalanish terminologik tafakkurni rivojlantirishda yangi imkoniyatlarni yaratmoqda. Elektron lug'atlar, interaktiv platformalar, multimediyalar vositalari hamda AI asosidagi ta'lim tizimlari pedagogik terminlarni o'rganish samaradorligini oshiradi.

Woolf B.P. sun'iy intellektning ta'limdagi imkoniyatlarini tahlil qilib, AI texnologiyalari individual o'quv trayektoriyasini shakllantirishga xizmat qilishini ta'kidlaydi. Bu esa terminologik kompetensiyani differensial yondashuv asosida rivojlantirish imkonini beradi.

Tahlillar asosida terminologik tafakkurni rivojlantirishning quyidagi pedagogik shart-sharoitlari aniqlandi:

- pedagogik terminlarni tizimli o'qitish;
- lingvokognitiv yondashuvdan foydalanish;
- raqamli ta'lim texnologiyalarini integratsiyalash;
- interfaol metodlarni qo'llash;
- pedagogik matnlar bilan ishlash ko'nikmalarini rivojlantirish;
- terminologik lug'atlar va elektron resurslardan samarali foydalanish.

Mazkur shart-sharoitlar bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy tafakkurini rivojlantirishga xizmat qiladi. Ayniqsa, interfaol metodlar asosida tashkil etilgan mashg'ulotlarda talabalarning terminologik faolligi oshadi, ilmiy tushunchalarni anglash darajasi chuqurlashadi hamda kasbiy kommunikativ kompetensiya shakllanadi.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, terminologik tafakkur pedagogik kompetensiyaning muhim tarkibiy qismi hisoblanadi. U bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy nutqi, ilmiy dunyoqarashi, pedagogik fikrlashi va metodik tayyorgarligini rivojlantirishga xizmat qiladi. Terminologik tafakkur rivojlangan pedagog zamonaviy pedagogik texnologiyalarni ongli ravishda qo'llay oladi, ilmiy matnlarni tahlil qiladi va kasbiy faoliyatda samarali kommunikatsiyani amalga oshiradi.

Shuningdek, tadqiqot davomida terminologik tafakkurni rivojlantirish pedagogik ta'lim sifatini oshirishga xizmat qilishi aniqlandi. Chunki terminologik savodxonlik ilmiy tafakkur, kreativ yondashuv va innovatsion faoliyatning muhim asosi hisoblanadi. Pedagogik terminlarni chuqur anglagan talaba ta'lim jarayonida mustaqil fikrlashga, ilmiy tahlil qilishga va metodik muammolarni hal etishga qodir bo'ladi.

Natijalar asosida quyidagi xulosalarga kelindi:

- terminologik tafakkur bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy kompetentligini rivojlantiruvchi muhim omildir;
- lingvokognitiv yondashuv terminlarni samarali o'zlashtirish imkonini beradi;
- raqamli texnologiyalar pedagogik terminologiyani o'qitish samaradorligini oshiradi;
- TPACK "Technological Pedagogical Content Knowledge" modeli terminologik kompetensiyani rivojlantirishda samarali metodik asos bo'lib xizmat qiladi;
- pedagogik oliy ta'limda terminologik savodxonlikni rivojlantirishga yo'naltirilgan maxsus metodik tizimni ishlab chiqish zarur.

Umuman olganda, bo'lajak o'qituvchilarda terminologik tafakkurni rivojlantirish zamonaviy pedagogik ta'limning dolzarb yo'nalishlaridan biri bo'lib, u pedagoglarning kasbiy tayyorgarligini takomillashtirish, ilmiy-pedagogik tafakkurni shakllantirish hamda ta'lim sifatini oshirishga xizmat qiladi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Bo'lajak o'qituvchilarda terminologik tafakkurni rivojlantirish zamonaviy pedagogik ta'limning muhim yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Tadqiqot natijalari pedagogik terminologiyani lingvokognitiv yondashuv asosida o'qitish talabalarning kasbiy kompetensiyasi, ilmiy tafakkuri va pedagogik nutqini rivojlantirishga xizmat qilishini ko'rsatdi.

Shuningdek, terminologik savodxonlikni shakllantirishda interfaol metodlar, raqamli texnologiyalar hamda TPACK "Technological Pedagogical Content Knowledge" modeli samarali metodik vosita ekanligi aniqlandi. Pedagogik terminlarni ongli ravishda o'zlashtirish bo'lajak o'qituvchilarning metodik tayyorgarligi va kasbiy kommunikativ faoliyatini takomillashtiradi. Shu bois pedagogik oliy ta'lim tizimida terminologik kompetensiyani rivojlantirishga yo'naltirilgan maxsus metodik tizimni joriy etish muhim ahamiyat kasb etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Allamuratov G.A. System of exercises aimed at developing linguocognitive competence in future psychologists // Maktabgacha va maktab ta'limi jurnali. – 2025. – № 3(4). – B. 324–326.
2. Allamuratov G.A. Psixologiya yo'nalishi talabalarining lingvokognitiv kompetensiyasini rivojlantirishning motivatsion yondashuvga asoslangan modeli // Муғаллим ҳам ўзликсиз билимлендириў илмий-методик журнал. – 2025. – № 2/1. – B. 163–166.

3. Mishra P., Koehler M.J. Technological Pedagogical Content Knowledge: A Framework for Teacher Knowledge // Teachers College Record. – 2006. – Vol. 108, № 6. – P. 1017–1054.
4. Moore A. Teaching and Learning: Pedagogy, Curriculum and Culture. – London: Routledge Falmer, 2004. – 196 p.
5. Woolf B.P. Building Intelligent Interactive Tutors: Student-centered Strategies for Revolutionizing E-learning. – Burlington: Morgan Kaufmann, 2010. – 466 p.
6. Азимов Э.Г., Щукин А.Н. Новый словарь методических терминов и понятий. – М., 2009. – С. 326.
7. Бегматов Э. Ўзбек тили терминологияси масалалари. – Тошкент: Фан, 1987. – 156 б.
8. Зимняя И.А. Ключевые компетенции как результативно-целевая основа компетентного подхода в образовании. – Москва: Исследовательский центр проблем качества подготовки специалистов, 2004. – 42 с.
9. Исломов И. Ўзбек тилининг географик терминологияси: тизими, генезиси, семантик структураси ва лексикографик талқини: Филол. фан. докт. ... дисс. – Қарши, 2021. – Б. 125. – 216 б.
10. Коновалова Е.А. Деривационный потенциал и парадигматические отношения современной русской терминологии: Дисс. ... канд. филол. наук. – Москва, 1998. – 184 с. – С. 116.
11. Леонтьев А.Н. Основы психолингвистики. – Москва: Смысл, 1997. – 287 с.
12. Педагогика: энциклопедия / тузувчилар: Жамоа. – Тошкент: Ўзбекистон миллий энциклопедияси, 2015. – 320 б. – Б. 250.
13. Ўзбек тилининг изоҳли луғати. 5 жилдли. I жилд. – Тошкент: Ўзбекистон миллий энциклопедияси, 2006. – 680 б. – Б. 528-529; 569; 607; 641; 642.
14. Усмонов С. Ўзбек терминологиясининг баъзи масалалари. – Тошкент: Ўқитувчи, 1968. – 114 б.
15. Ҳожиёв А. Тилшунослик терминларининг изоҳли луғати. – Тошкент: Ўзбекистон миллий энциклопедияси, 2002. – 168 б.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №6(1)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzirimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.